

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיני ממונות (ל)

כה' אייר תשפ"א 1373 (שנה כו')

ההפטרה: "ה' עוזי"
(ירמיה טז)

פרשת בהר בזווקותי - שבת מברכין

ראש חודש סיון יחול אי"ה ביום רביעי מולדו בליל רביעי בשעה 21:31 ו-7 חלקים

"אל תיקח מאיתו נשך ותרבית" (כה,לו)

כתב ספר החינוך (סח): משרשי המצווה, כי הבורא הטוב חפץ ברווחת עמו אשר בחר, ועל כך ציווה להסיר מכשול מדרכם לבל יבלע האחד רכוש חברו מבלי שירגיש בעצמו, עד שימצא את ביתו ריקן מכל טוב, כי כן דרכה של ריבית ומפני זה נקרא נשך כי הוא נושך כנחש, שבתחילה לא תורגש הכשתו ואחר תגיע עד הלב ותמית כנחש הצפעוני.

"את כספך לא נתן לו בנשך" (כה,לו)

מתוך הן לומדים לאו, כל מי שיש לו מעות ומלווה אותם שלא בריבית, עליו הכתוב אומר (תהלים טו, ה): "כספו לא נתן בנשך.. עושה אלה לא ימוט לעולם". ללמדנו שכל המלווה בריבית נכסיו מתמוטטים. ונשאלת השאלה: וכי אין מקרים של אנשים שאינם מלווים בריבית שמתמוטטים? אלא כאשר הקב"ה משפיל מישהו הוא מרומם אדם אחר תחתיו, שמעביר ממון מזה לזה. אבל הנוטל ריבית נכסיו מתמוטטים ואובדים לעולם באופן שאפילו אדם אחר אינו זוכה ונהנה מהם.

"אם בזווקותי תלכו ואת מצותי תשמרו" (כו,א)

פירש רבי יהודה מויאל בספרו "שבט יהודה": יש אנשים שנפשם חשקה בחלק מסוים בתורה ובו יעסקו תדיר בחזק ובמתמדה. אם בעיון או בפלפול, אם בחלק הדרוש והמחשבה. לכל אלו מצוה התורה הקדושה, אל תזניחו את ידיעת ההלכה למעשה. וזה שאומר הפסוק: "אם בחוקותי תלכו"- שתהיו עמלים בתורה "ואת מצוותי תשמרו"- על מנת שתדעו ותזכרו את הדינים הנחוצים כדי שלא תכשלו חלילה בהלכה.

(מעין השבוע)

מעשה שהיה

בזכות שבירת ה"מידות"

אני בעלת תשובה המתגוררת בירושלים. אני לומדת במדרשיה ובמקביל עובדת במשרד ממשלתי מאד גדול. במדרשיה יש לנו רבנים, מדריכים ובעיקר יש את הרבנית שלנו שמנהלת את המקום ודואגת לכל בת ובת שתזכה ללמוד מהי דרך התורה. שנה לאחר שחזרתי בתשובה התחלתי לחפש שידוך אך לא מצאתי את הראוי, נפגשתי הרבה והסכמתי לוותר על דברים רבים אך לא מצאתי את בן זוגי... באתי מרקע מאד טוב, מבית שטיפח אותי, עשיתי כמה תארים וחשוב היה לי לקבל בחור שקרוב אלי ברמה וביכולות שלו. בכל משרד ממשלתי יש צוות בטחון ואחראי הצוות שלנו היה אדם בשנת ה-60 לחייו. הוא מאד דומיננטי ואגרסיבי ובעל קול עבה ומפחיד. הוא נוהג לספר לכל הנוכחים בקול רם על חייו האישיים ויש לו הרבה על מה... וכשזה קורה אני משתדלת להתנתק, גם משום כבודו וגם משום שהרגשתי שלא נכון להיחשף לסיפורים הללו. מאז שחזרתי בתשובה השתדלתי לעבוד על מידת עדינות הנפש, להתנתק מהמדיה ומהעיתונים המלעיטים אותנו במידע שלא עושה לנו טוב.

היו לי דוגמאות מצוינות כמו משפחתה של הרבנית שהיו מנותקים מכל זה ולא ידעו שום דבר מכל

ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * לא לדבר בתפילה * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:31-8:28

כניסת שבת: 7:06 יציאת שבת: 7:58 יציאת ש"ש ר"ת: 8:50

האלימות והזוהמה המתוארים בעיתונים. וכשהשווייתי אותם לילדות שלו, הבנתי מה הפסדתי כשהייתי חשופה לסרטים ולעיתונים שרק חספסו אותי ופגעו בעדינות הנפש שלי.

יום אחד קיבלתי מייל מחברה, הייתה שם בדיחה שמאד הצחיקה אותי: "שתי חברות ישבו ושתו קפה, לפתע שפכה אחת מהן את הקפה על עצמה ואמרה: 'אויש, אני נראית זוועה', 'נכון', אמרה חברתה 'וחוץ מזה גם נשפך עלייך קפה'. משום מה זה הצחיק אותי והתחלתי לצחוק ללא שליטה. אלא שזה לא היה במקום, כי בדיוק האחראי על האבטחה סיפר סיפור קורע לב שהיה ניגוד מוחלט למה שקראתי במייל. השקט שנפל גרם לי לעצור את הצחוק, הוא הסתכל עלי במבט רושף והחל לצרוח עלי ולתקוף אותי מול כל העובדים, והיו שם הרבה. לשמע צעקותיו נזעקו אזרחים ועובדים, וכל מי שהיה בקרבת מקום זכה לשמוע ממנו איזה סוג של בנאדם אני וכמה אני רעת לב....

ניסיתי להרגיע אותו ולומר: "תפסיק, אני בכלל לא שמתי לב, מה קרה אתך?". אך הוא המשיך לצרוח ולא ניסה אפילו להקשיב למה שאמרתי לו. לפתע הבנתי שכולם מאמינים לו שאכן צחקתי על הסיפור העצוב שלו, הרגשתי כאילו שורפים אותי בתוך מדורה והרגשתי במוחש את הכתוב: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים", והרגשתי בושה נוראה.

בשלב מסוים אנשים ניסו להגיד לו שירגע אך הוא לא נרגע... הרגשתי שאני עומדת להתעלף מרוב בושה ולחץ... הוא פשוט נכנס להתקף במשך למעלה מרבע שעה. גם כשסיים לא הצלחתי לזוז, רעדתי כולי ודמעות עמדו בעיני, חשתי כאבי בטן עזים ולחצים. הלכתי הביתה באמצע העבודה וכשהגעתי בכיתי בכי תמרורים. הרגשתי שאני חייבת לפרוק את מה שעבר עלי, הגעתי למדרשה ודיברתי עם הרבנית עליה אני סומכת בעיניים עצומות ואמרתי לה שאני רוצה לעזוב את מקום העבודה שלי.

היא הקשיבה לי עד הסוף ועודדה אותי "הקב"ה שלח לך ניסיון גדול משמים, זה לא ניסיון פשוט בכלל אבל אנחנו צריכים לחשוב מה השם רוצה מאיתנו". לאחר כשעה היא ניגשה אלי ואמרה כי יש לה רעיון, חשבתי שתאמר לי להתלונן בהנהלה או משהו דומה לזה אך היא אמרה: "ה' אוהב שלום ורודף שלום, ואני חושבת שכדאי שתתקשרי לאדם שנפגע ותתנצלי על מה שחשב שקרה, תסבירי את עצמך ותבקשי סליחה". הייתי בהלם!! "מה, אחרי כל מה שהוא עשה לי. למה שאתקשר אליו? אם אני אתקשר הוא ירגיש שהוא צודק וימשיך לפגוע באנשים, אני חושבת שצריך ללמד אותו לקח", אמרתי. אך הרבנית השיבה: "אנחנו לא באים לחנך פה אף אחד, רק את עצמנו, הוא בטוח ב-100% שאת פגעת בו, ולא מעלה בדעתו אחרת.... הפגיעה שלו אמיתית והתפקיד שלך זה לפייס אותו".

זה נראה לי הזוי, אבל ידעתי שעל אף שזה קשה, אני הולכת לעשות את מה שהרבנית אמרה לי, כי זה רצון ה' ממני עכשיו. התקשרתי אליו בשעות הערב כשהלב שלי דופק מלחץ שלא יצעק או ינתק לי בפנים. הוא ענה וישר אמר: "תראי, דיברו איתי ואני...", קטעתי אותו ואמרתי מה שבדיוק הרבנית אמרה לי להגיד: "חשבתי על מה שהיה היום, אני מאד מתנצלת שנפגעת, אני רוצה לדבר אתך מחר, להסביר הכל, אתה תהיה במשרד?", "אה, כן בטח, מה בשביל זה התקשרת?". "כן, כדי שלא תישן עם הפגיעה, גם אם זה היה בטעות". "אני יכול לומר לך משהו?", "כן", "אני רוצה לומר שאני מאד מכבד אותך, ואין דבר שאת רוצה ממני ולא מקבלת... אבל זה לא נעים לי שאת צוחקת עלי כל הזמן". הסברתי לו שאני לא צוחקת ומאד מעריכה אותו, "אני מעריך אותך ושמה שהתקשרת, כל הכבוד לך". סיימנו את השיחה. למחרת כשהגעתי לעבודה הוא אמר לי: "אני מבקש סליחה, על הבוקר מישוהו הראה לי שאת הבדיחה שקבלת, קיבלו הרבה מהעובדים במייל ממש באותה שעה. צדקת ואני טעיתי טעות גדולה, אני לא סולח לעצמי, לא יודע מה קרה לי... אני מצטער ומבקש שתסלחי לי..."

אני חייבת לציין שהוא עשה פרסום להתנצלות שלו בדיוק כמו הפגיעה שלו בי ומאותו רגע הוא שינה את היחס שלו אלי מהקצה אל הקצה. יום אחד הוא שאל אותי: "תגידי, בת כמה את?", "בת 28" השבתי. "תראי, יש לי בן הוא דתי אדוק כמוך. אמנם קצת צעיר ממך, אבל אני אומר לו כל הזמן שיש בחורה שהוא חייב להיפגש איתה". נבהלת, זה מה שחסר לי. כבר דמיינתי מישוהו שמספר לי כמה רע לו בחיים וגם צועק עלי שאני צוחקת עליו.... אך כמובן שלא אמרתי וחייכתי: "השאלה אם הוא ירצה מישוהי יותר גדולה ממנו". "האמת שלא, אבל אשכנע אותו, בינתיים תקחי את השם שלו ותבררי". סיפרתי על כך לרבנית שאמרה שהיא תברר, לאחר יום היא חזרה אלי ואמרה: "תתפללי

שהוא יסכים להיפגש אותך", "וכי למה?" שאלתי. "כי הוא ממש מתאים לך, אנטלגנט, בעל תואר שני, בחור משכמו ומעלה...." "ומה עם היראת שמים?" "יש בו יראת שמים עצומה והוא באותה רמה אינטלקטואלית שלך".... אחרי שבועיים הוא אמר לי: "תקשיבי, הוא מוכן להיפגש איתך".

נפגשנו, הפגישה עברה מהר, הרגשתי שזה הבחור לו חיכיתי שנים, בסיום הפגישה הוא אמר שהוא מסכים לפגישה שניה.... בפגישה השמינית כשישבנו ושתינו קולה, לפתע רעדה לי היד והכוס נשטטה על השולחן והכתימה את החולצה והחצאית. "אני לא מאמינה, בטח אני נראית נורא", "יחזיק מזה גם נשפך לך קולה על הבגדים..." אמר וצחקנו, היתה זו בדיוק הבדיחה שגרמה לי לצחוק אז וקרתה במציאות ועוד לי.... "נדמה לי שסגרנו עכשיו מעגל, אבא שלי סיפר לי על הבדיחה הזו שנשלחה אליך... וגרמה בסופו של דבר שנפגש. זה הזמן לשאול האם את מוכנה להינשא לי?" ברור שהסכמתי, היום אני נשואה עם שני ילדים ואני יודעת שזו לא היתה רק בדיחה, זו היתה שבירת ה"מידות" שלי והציות לרבנית לבקש סליחה ממי שפגע בי כל כך. הסליחה הזו שביקשתי גרמה לבדיחה ההיא להיות הדבר הכי טוב והכי רציני בחיים שלי, שהביאה למציאת השידוך שלי ולמשפחה שבנית.

(אנשים מספרים על עצמם 12- חיים וולדר)

הלכות גניבה גזילה [ל]

פינת ההלכה

גזל בריבית [ז] (קניה בתשלומים-המשך)

א. התורה אסרה להלוות וללוות בריבית (ש"ע יו"ד ס' קס ס"א) בין שההלוואה בכסף, באוכל או בדבר אחר (ע"פ חומש דברים כג כ, ש"ע טס, נשך כסף לגר"א פר"א ס"א). יש אומרים שיסוד האיסור מדין גזל (נשך כסף ס' ז עמ' סו-סט).

ב. אסור לקנות מוצר בתשלומים מחנות מסוימת אם ידוע לקונה בזמן הקניה שהמחיר במזומן בחנות זו זול יותר (ש"ע ס' קעג ס' א), משום ריבית (מדרבנן), אבל במזומן [או בתשלומים כשהוא שווה למזומן] מותר לקנות (פרשת רכ"א לגר"א נידלס פ"י ס"א, נשך כסף פ"ה ס"א).

ואפשר לפתור זאת ע"י שהקונה חותם על "היתר עיסקא" בביתו חד פעמית ומציינים בחשבונית הקניה שהקניה נעשית על פי "היתר עיסקא" (נשך כסף פ"ה ס"ז).

הקדמת תשלום לקבלת המוצר

ג. הקונה רהיטים, מוצרי חשמל, דירה מוכנה וכדו' ומשלם עבורם ואינו מקבלם במקום אלא לאחר זמן, אסור לעשות כן משום איסור רבית מדרבנן. וכל שכן כשמוזיל לו את המחיר בגלל הקדמת התשלום.

הטעם: כשהקונה מקדים את התשלום עבור קבלת המוצר, והמוצר עדיין לא סופק, הכסף שביד המוכר הוא כהלוואה בידו. חז"ל אסרו לעשות כן שמא יתייקר המוצר עד שיקבלו הקונה [שהרי כששילם הבטיח עצמו מפני התייקרות], נמצא שהקונה מקבל מוצר יקר במחיר זול יותר מפני שהלווה למוכר מעות [=את מחיר המוצר] (ש"ע יו"ד ס' קעה ס"א, חוט שני עמ' לו, נשך כסף פ"ז ס"א).

ד. יש מספר פתרונות לבעיית ריבית בהקדמת תשלום לקבלת המוצר:

* **"היתר עיסקא"** – אם המוכר רושם על החשבונית/קבלה כשמקבל את התשלום עבור המוצר ע"פ "היתר עיסקא" כתקנת חכמים [שדיניו יפורטו בהמשך] מותר לקונה לשלם מראש על המוצר ולקבלו לאחר זמן ואז מותר למוכר להוזיל לקונה שמשלם מראש (נשך כסף פ"ז ס"טו, חוט שני עמ' ק).

* **לשלם דמי קדימה בלבד** – כשהקונה משלם רק דמי קדימה ואת יתר התשלום בזמן קבלת המוצר, מותר לשלם מראש את דמי הקדימה אע"פ שאספקת המוצר תהיה לאחר זמן ובלבד שתשלום זה לא היה בסכום גדול (נשך כסף פ"ז ס"יא, רבית ללוז ההלכה פ"ז ס"יב).

הטעם: שמטרת התשלום מראש כאן היא להבטיח שהקונה לא יחזור בו מהקניה והמוכר דורש זאת כערבון בלבד (נשך כסף טס).

* **צ'ק דחוי:** כשהקונה אינו משלם במזומן אלא בצ'ק דחוי המותאם לזמן קבלת המוצר, מותר לו להקדים "תשלום" [ע"י צ'ק] עבור המוצר אע"פ שיקבלו לאחר זמן (נשך כסף פ"ז ס"י, שערי הלכה רבית לגר"א סימון פ"י ס"יא). וכן תשלום דחוי בכרטיס אשראי טוב [שיש תאריך קבוע בחודש שחברת האשראי גובה מהלקוח] (רבית-רבית פנחס פ"ח ס"יג).

[יש פתרונות נוספים כגון- אם יש למוכר את המוצר לספקו ולאחר, אלא שאינו מצוי אצלו כעת אלא במחסניו, מותר לו למכור את המוצר אע"פ שהקונה מקדים לו את התשלום והאספקה מתבצעת בשלב מאוחר יותר (דוג': לאחר שבוע) (ש"ע ס' קעה ס"ז, חוט שני עמ' קב). ואפילו שהמוכר מוזיל לו את מחיר המוצר (ש"ע ס' קעג ס"ז). בלבד שהמוכר לא יאמר לקונה שנותן לו במחיר זה רק מפני שמשלם מראש (נשך כסף פ"ז ס"ק 14). אך אנו מעדיפים לא להשתמש בו]

ה. "כרטיסי שירות" שקונים מראש כגון: כרטיסיית אוטובוס, הטענת "רב קו", כרטיסיה לצילום

מסמכים, כרטיס מנוי לברכה או למקווה מותר לקנות אע"פ שמשלמים מראש וגם מוזילים את המחיר למי שמשלם מראש (חוט שני עמ' קז, נשך כסף ס"ז, רבית לאור ההלכה) פ"ט ס"ד טו ס"ק כב, ס"ז, רבית-רבית פנחס פ"ט ס"כא, משנת רבית פ"ט ס"לא-לכ).

הטעם: שסיבת ההוזלה למשלם מראש, אינה בגלל הקדמת המעות אלא בגלל שהיתה כאן קניה מרוכזת ועוד "שקושר" עצמו לחברת נסיעות זו וכדו' (חוט שני עמ' קז, נשך כסף ס"ז, רבית לאור ההלכה פ"ט ס"טו-י).

ו. מנוי לירחונים ועיתונים שמשלמים מראש לתקופה ופעמים שהתשלום מוזל בשל כך, יש בעיית ריבית בכך ולכן יעשה "היתר עיסקא", ע"י הוספה בהסכם ע"פ היתר עיסקא" כתקנת חכמים (נשך

כסף ס"ז, רבית לאור ההלכה) פ"ז ס"ד, מלוה ה' לגר"מ לוי ח"א פ"ט ס"מ, שות אבני נפסה לגר"י פינהלר יו"ד סי' קנה, טעם רבית לגר"י שרייבר פ"ה ס"ד, פרשת רבית בקיור עמ' שמ, קיור ה' רבית לגר"י סנדר עמ' כא, שו"ת להורות נתן ח"ו סי' עד).

ז. בתשלומי מיסים וארנונה ניתנת בדרך כלל הנחה למשלמים מראש, מותר לשלם מראש ולקבל את ההנחה (חוט שני עמ' קז).

הטעם: שכל בעל דירה מחויב לשלם ארנונה בעל כורחו ואינו יכול לומר שאינו מעונין בשירותים שמגישה לו העיריה וזה בבחינת "חוק ממשלת" לתשלומים ולא "חוב" לתשלום, וחלק מ-חוק זה הוא שאם משלם

מוקדם מקבל הנחה וכי"ב (רבית לאור ההלכה (ח) פ"ט ס"יט, פרשת רבית פ"ד ס"ו).

ח. מותר לשלם מראש לחברה שמתחייבת לקבל עליה תיקון מכונת כביסה, מקרר, ביטוח רכב וכדו' במשך שנה, אע"פ שמציבה בפני המבטח שתי אפשרויות: האחת בתשלומים והשנייה במזומן

כשעל תשלום במזומן ניתנת הנחה (רבית לאור ההלכה) פ"ט ס"כא).

ט. מצוי שמעניקים הנחה למי שרוכש כרטיס כמה ימים לפני המופע, וביום המופע עולה מחירו של הכרטיס, נמצא לכאורה שההנחה היתה עבור הקדמת המעות, אך למעשה יש להקל בזה (רבית

לאור ההלכה (ח) פ"ט ס"כג).

י. המזמין בגד אצל חייט שיתפור לו, או ארון אצל נגר שיכין לו או בית אצל קבלן [קונה על הניר] שיבנה לו או מנות אוכל מקייטרינג עבור אירוע בעוד זמן, אסור לשלם מראש עבור אלו [אלא רק

בהספקתם] (נשך כסף פ"ז ס"יג, רבית לאור ההלכה (ח) פ"ט ס"י, שערי הלכה רבית פ"יג ס"א) מ"מ יכול לשלם באופנים הבאים:

* יכול לשלם מראש את כל הסכום, ע"י שיוסיף בחשבונית/הקבלה שהקניה על פי "היתר עיסקא" כתקנת חכמים" [שדינו יפורטו בעתיד] (שפירושו שכסף זה של התשלום מראש ניתן למוכר

כעסקה) (נשך כסף פ"ז ס"טו, רבית לאור ההלכה (ח) פ"ז ס"יב, חוט שני עמ' ק).

* יכול לשלם דמי קדימה [שנועדו להבטיח את מחויבות הקונה למוכר] ובלבד שתשלום זה לא יהיה

גדול (נשך כסף ס"יא, רבית לאור ההלכה (ח) סס).

* יכול לשלם תשלום חלקי ואפילו גדול עבור שכר עבודת בעל מקצוע וגם עבור החומרים ויאמר לו שזה עבור זה ובלבד שבעל המקצוע יתחיל את עבודתו מיד, ויש לו את החומרים במלאי (שו"ע

סי' קעו ס"ה, נשך כסף סס).

ולכן באופן זה החייט צריך לקחת מידות מיד והקבלן להתחיל לתכנן [אע"פ שמלאכתו בפועל תתחיל בעוד זמן] הקייטרינג להזמין מוצרים להכנה וכדו' (נשך כסף ס"יג, חוט שני עמ' ק).

יא. המזמין ספר תורה, תפילין או מזוזה מסופר סת"ם שיכתוב לו, אסור לשלם מראש על הכתיבה משום ריבית דרבנן. אמנם אם יש לסופר ספר תורה אחר או תפילין וכדו' המיועדים למכירה

כעין מה שהזמין הלקוח רשאי לקבל תשלום מראש [ואפילו שייצורם לא הושלם מ"מ הוא חסר פחות מ-3 מלאכות להשלמתם כגון: שנשאר לו להכניס את הפרשיות לתפילין ולתפור את הבתים וכי"ב] (רבית

לאור ההלכה (ח) פ"ז ס"יב).

ואם אין לסופר כדוגמת ההזמנה מותר לו לקבל תשלום מראש באופנים הבאים:

* ע"י "היתר עיסקא" יכול לקבל כל הסכום מראש, היינו שמוסיפים בחשבונית/קבלה ע"פ "היתר עיסקא כתקנת חכמים" שפירושו שהקונה נותן למוכר את המעות בתורת עסקה.

* יכול לקבל תשלום ע"פ קצב התקדמותו בעבודה כל פעם על החלק היחסי שביצע.

* לקבל מקדמה כפי המקובל אך שלא תהיה בסכום גבוה (רבית לאור ההלכה (ח) סס).

שעור גמרא בדף היומי באשדוד בימים א-ה ב- 7:00-6:00 אחה"צ ביי"כ קהל חסידים -שטיבלך

[קרוואנים] רח' רבי אליעזר בן הורקנוס אזור ז'

שיעור לציבור הרחב באשדוד ביום רביעי א סיון ב- 7:00 בערב עם הרב בנימין חותה בנושא: הכנה לחג שבועות בב"כ מאור הרשב"י רח' שלמה בן יוסף 18 אזור ו' *עזרת הנשים פתוחה

אי"ה יפתח כולל לגמלאים באשדוד ביום שלישי כט באייר בבי"כ נר דוד רח' ברנר אזור ה
לברורים טל:0546098930

העלון מוקדש לזיווג הגון במהרה של יצחק חי בן טובה הי"ו